лодіння технікою спілкування.

Перспективи подальших досліджень пов’язані із розкриттям сутності кожного із виокремлених технологічних циклів для кожного із компонент КІПС.

Література і джерела

1. Бутенко Т.О. Зміст поняття професійного спілкування // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. № 16 [Текст]: збірник наук. пр. Укр. інж.-пед. академія; гол.ред. О.Е.Коваленко. – Х.: УІПА, 2007. – С .59-64 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <www. library.uipa.kharkov.ua>. – Загол. з екр. – Мова укр.
2. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб. / Ілона Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Кіш Н.В. Проблема формування культури іншомовного професійного спілкування студентів − майбутніх інженерів/ Надія Василівна Кіш // Науковий вісник УжНУ. Серія: Педагогіка, соціальна робота. – 2010. – №21. – С.73-75
4. Кіш Н.В. Соціокультурний аспект проблеми формування культури іншомовного професійного спілкування майбутніх інженерів / Надія Василівна Кіш // Науковий вісник УжНУ. Серія: Педагогіка, соціальна робота. – 2011. – №23. – С. 48-50
5. Кіш Н.В. Психолого-педагогічні особливості формування культури іншомовного професійного спілкування майбутніх інженерів / Надія Василівна Кіш // Вісник Луганського національного університету ім.Т.Шевченка. Серія: Педагогічні науки. – Луганськ: ЛНУ. – 2012. – №5 (240) березень. − Частина І. – С.76-85
6. Китайгородская Г.А. Новые подходы к обучению иностранным языкам / Г.А.Китайгородская // Лингвистика и межкультурная коммуникация.- Изд-во Моск-го ун-та. – 1998. № 1.– С.32-34
7. Кларин М. В. Технология обучения: идеал и реальность /Михаил Владимирович Кларин. – Рига: Эксперимент, 1999. – 180 с.
8. Нісімчук А. Сучасні педагогічні технології: навчальний посібник/ А.Нісімчук, О.Падалка, О.Шпак. – К.: Просвіта, 2000. – 368 с.
9. Освітні технології: навч.-метод. посіб./ За заг. Ред. О.М.Пєхоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
10. Педагогика: педагогические теории, системы, технологии: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений /С. А. Смирнов, И. Б. Котова, Е. Н. Шиянов, Т. И. Бабаева и др.; Под ред. С. А. Смирнова. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Издательский центр «Академия», 1999. – 544 с.
11. Пометун О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання /О.Пометун, Л.Пироженко. – К.:А.С.К., 2005. – 192 с.
12. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие /Г.К.Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.
13. Татаріна І. О. Формування іншомовної комунікативної культури майбутніх учителів засобом педагогічної риторики: дис… канд. пед. наук: 13.00.04 – “теорія і методика професійної освіти” / Інна Олександрівна Татаріна; Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського. – Одеса, 2005. – 245с.
14. Халеева И.И.Основы теории обучения пониманию иноязычной речи И.И.Халеева. – М.: Высш.шк., 1989. – 236 с.
15. Чепіль М.М. Педагогічні технології: навч. посіб./ М.М.Чепіль, Н.З.Дудник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

В статье раскрывается сущность понятия технологии системного овладения составляющими культуры иноязычного профессионального общения. К ним мы относим: коммуникативный, речевой, стратегический (деятельностный), профессионально-этический компоненты. Определяются подходы к разработке технологии, выделяются ее стуктурни компоненты.

Ключевые слова: формирование, культура, иноязычное профессиональное общение, технология.

The article reveals the essence of the concept of technology system master elements of foreign culture of professional communication. These we refer: communication, language, strategic (Activity), professional and ethical components. Defined approaches to the development of technology, its distinguished ctukturni components

Keywords: formation, culture, foreign professional communication, technology.

УДК 81'243-057.875:81'23

КОМУНІКАТИВНІ БАР'ЄРИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СТУДЕНТАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ

Кіш-Вайда Ганна Михайлівна

м.Ужгород

Основним методологічним положенням, що лягло в основу нашого теоретичного дослідження, стала „ідея навчання нерідній мові з самого початку як засобу спілкування”, а також ідея спілкування як засобу навчання мові (О.Леонтьєв) та принцип діяльнісного підходу до проблеми спілкування, розроблений у працях Б.Ананьєва, Л.Виготського, О.Леонтьєва, Б.Ломова, А.Лурії, С.Рубінштейна, Б.Паригіна, В.Соковніна, М.Кагана й ін. Ми здійснемо спробу розглянути процес навчання іноземній мові як особливим чином організоване спілкування, у процесі якого висока ймовірність появи комунікативних бар’єрів.

Ключові слова: комунікативний бар'єр, фактори, самооцінка, рівень домагань, психолого-педагогічні умови, психологічний стан, навчальна мотивація, навчальна діяльність, теоретичний аналіз.

Проблема комунікативних бар’єрів (чи, як їх іноді називають, „ускладнень”, „перешкод”) розглядається дослідниками у контексті соціально-психологічних проблем, традиційних для вітчизняної та зарубіжної соціальної психології. Так, „труднощі” у спілкуванні розглядаються в рамках досліджень: міжособистісного сприймання (Г.Андрєєва, Т.Азаров, Б.Паригін, Г.Сухобська, А.Бодальов, Є.Мосейко); міжособистісної взаємодії (В.Куніцина. Є.Залюбовська, Г.Рогова, Б.Ломов, Є.Цуканова, М.Андерсен); міжособистісних відносин (І.Нелісова, Н.Обозов, А.Єршов, Х.Гуетськов); у дослідженнях комунікації (Г.Андрєєва, А.Хараш, Л.Петровська, М.Арутюнян, А.Блюмберг, Д.Катс), згадуються й аналізуються у процесі розробки проблем корекції спілкування (Г.Ковальов, К.Корі, К.Роджерс). Н.Яковлева прослідковувала психолого-педагогічні умови подолання комунікативних бар'єрів у процесі вивчення іноземної мови.

Метою дослідження є виявлення особливостей і чинників виникнення комунікативних бар'єрів при вивченні студентами іноземної мови.

Відповідно до мети, нами були поставлені такі завдання дослідження:

- провести теоретичний аналіз стану проблеми комунікативних бар'єрів у міжособистісній взаємодії.
- виявити фактори виникнення, особливості прояву і типи комунікативних бар'єрів у процесі вивчення іноземної мови.

В результаті аналізу літератури ми виокремили два основних напрямки, у рамках яких здійснюється розробка методологічного аспекту проблеми комунікативного бар'єра як феномена в психології спілкування: спроби змістовного визначення й інтерпретації поняття „комунікативний бар'єр" (Є.Цуканова, Б.Паригін, Л.Новікова, З.Ноліу, В.Галигін, В.Шутц, Л.Дмитрієва й ін.) і спроби виокремлення різних типів комунікативних бар'єрів у людському спілкуванні (Г.Гібш, М.Форверг, Б.Паригін, Є.Залюбовська, А.Рояк, К.Роджерс та ін.).

Аналіз проблеми змістовного визначення поняття комунікативного бар'єра тлумачиться щодо процесу вивчення іноземних мов як психологічного явища, що призводить до блокування ефективного спілкування у процесі спільної діяльності, що спричиняється недостатньою мотивованістю навчання, неадекватною самооцінкою, несприятливою психологічною атмосферою у навчальній групі та відсутністю навичок й умінь, необхідних для реалізації процесу спілкування.[4]

Теоретичні дані дослідження труднощів, що виникають у процесі вивчення іноземної мови у студентів різних курсів, дозволили виявити три групи факторів, які зумовлюють виникнення комунікативних бар'єрів: мотиваційні, операціональні й соціально-психологічні. [3] До мотиваційних факторів Н.Яковлева відносить відсутність інтересу безпосередньо до змісту навчальної діяльності, організованої викладачем на тлі загальної зацікавленості в оволодінні іноземною мовою, а також захисну поведінку студентів, що виявляється в ситуаціях спілкування з викладачем внаслідок неадекватної самооцінки й рівня домагань. Захисна поведінка в ситуаціях спілкування є реалізацією захисної мотивації (збереження самооцінки) й відіграє негативну роль, блокуючи спілкування.

Операціональними факторами виступають різні форми порушення чи недостатності засобів і навичок спілкування. На думку О.Леонтьєва, діяльність спілкування, комунікативна діяльність адекватна властивостям мови як предмета. При цьому мовна комунікація забезпечує будь-яку іншу діяльність, маючи за безпосередню мету або оволодіння цією діяльністю, або планування цієї діяльності, або її координацію. У свою чергу, порушення мови призводять до блокування спілкування й, отже, перешкоджають реалізації діяльності, забезпечуваної мовним спілкуванням. Основними навичками, необхідними для реалізації спілкування, ми вважали: 1) навички, необхідні для здійснення процесу комунікації (володіння знаковою системою, уміння здійснювати вплив на поведінку, здатність орієнтуватися в контексті комунікативної ситуації, володіння засобами невербальної комунікації); 2) навички взаємодії з партнерами по спілкуванню (навички встановлення й підтримки контакту, організації та координації спільних дій, уміння впливати на групове рішення й сприяти його прийняттю); 3) навички адекватного міжособистісного сприйняття й розуміння іншої людини (рефлексивні й емпатійні вміння, уміння співвідносити зовнішні характеристики з глибинними особистісними особливостями) [1].

Соціально-психологічні фактори розглядаються як найбільш значущі перешкоди ефективному спілкуванню. Одним з них є несприятливий психологічний клімат як наслідок негативних міжособистісних відносин у ситуації „студент-викладач" та егоцентричної спрямованості діяльності студентів-першокурсників, превалювання емоційної напруги над операціональною у процесі навчальної діяльності, відсутність умов для розкриття й реалізації потенційних творчих можливостей особистості.

В результаті опитування був отриманий список труднощів у спілкуванні, який складається з 31 пункту. Виключивши з цього списку труднощі, що зустрічалися тільки один раз, був складений список з 15 пунктів, запропонований потім студентам у вигляді анкети з проханням оцінити за п'ятибальною шкалою наявність цих труднощів у себе.

Результати порівняння усереднених оцінок досліджуваних кожної ситуації свідчать про те, що основними причинами, якими вони пояснюють свою скутість, напругу на заняттях, є відсутність мовних знань, невміння застосовувати свої знання в спілкуванні, незручність перед викладачем як головним оцінювачем їхніх знань, умінь і здібностей, що виявляються в навчанні.

На думку більшості „компетентних суддів", до числа яких увійшли викладачі іноземної мови (10 осіб), що мають стаж роботи у вузі не менше 10 років, найбільш типовим чинником психічної напруги у студентів-першокурсників у процесі мовної взаємодії, є побоювання помилок і невдач. „Відсутність мовних знань" насправді, як зазначають експерти, не має достатніх підстав принаймні для більшості студентів, які вказали на цю причину, оскільки у сприятливих умовах вони можуть успішно розв'язати запропоновані комунікативні завдання, що вимагають основного мовного „багажу" (лексико-граматичних знань).

На основі даних опитування студентів і викладачів ми припустили, що в процесі вивчення іноземної мови на першому курсі студенти стикаються з усіма видами комунікативних бар'єрів, але серед них превалюють бар'єри, зумовлені операціональними (недостатність навичок спілкування) і соціально-психологічними чинниками (скутість перед викладачем і непевність у власних знаннях), а також недостатньою мотивацією навчання.

Таким чином, можна зробити висновок, що посилення негативних переживань на практичних заняттях з іноземної мови протягом першого року навчання у вузі пов'язане з виникненням бар'єрів переважно соціально-психологічного, мотиваційного й операцій типу. При цьому ми маємо на увазі ту частину операційних бар'єрів, що зумовлені недостатністю навичок спілкування. Заслуговують на увагу дослідження Н.Яковлевої, спрямовані на з'ясування психолого-педагогічних умов подолання комунікативних бар'єрів при вивченні іноземної мові. Нам імпонують думки фахівця щодо створення сприятливого психологічного клімату в студентській групі (акцентування викладача на моментах успіхів, досягнень в оволодінні студентами іноземною мовою, створення ситуацій спілкування, у яких студент переконується в тому, що його успіхи є проявом його здібностей) [3], [4].

Викликає професійний інтерес ідея Н.Яковлевої щодо формування навичок спілкування за допомогою активізації резервних можливостей особистості й використання соціального досвіду студентів (організація колективної діяльності, у ході якої члени груп мають можливість визначити свої комунікативні здібності й опанувати технікою спілкування) [3], [4].

В статті здійснено спробу теоретичного узагальнення проблеми визначення комунікативних бар'єрів у процесі вивчення іноземної мови, яке полягає в уточненні і конкретизації поняття "комунікативний бар'єр" при вивченні іноземної мови.

Зниження ефективності засвоєння іноземної мови часто зумовлюється комунікативними бар'єрами, під якими ми розуміємо психологічне явище, що виявляється у вигляді зовнішніх і внутрішніх ознак тривожності і призводить до блокування ефективного спілкування у процесі вивчення іноземної мови, що спричиняється недостатньою вмотивованістю навчання, неадекватною самооцінкою, несприятливою атмосферою та відсутністю навичок, необхідних для реалізації процесу спілкування.

На виникнення комунікативних бар'єрів при вивченні іноземної мови впливають переважно мотиваційні (відсутність чи спотворення мотивації спілкування, незначущість діяльності для досягнення цілей, неадекватність самооцінки і рівня домагань), операційні (відсутність чи недостатність засобів, необхідних для реалізації процесу спілкування) і соціально-психологічні (відсутність оптимального психологічного клімату в групі) фактори, які й обумовлюють відповідні типи бар'єрів.

Емпірично досліджено особливості прояву комунікативних бар'єрів і причин їх виникнення в процесі вивчення іноземної мови студентами.

Студенти першого курсу на початкових етапах вивчення іноземної мови часто відчувають несприятливий психічний стан, який виступає у різних проявах тривожності, що свідчать про наявність комунікативних бар'єрів у спілкуванні з викладачем і групою.

Актуальність подальших досліджень полягає у тому, що проблема не достатньо досліджена та обґрунтована. Професійний інтерес викликають дослідження педагогічних умов, що будуть сприяти подоланню комунікативних бар'єрів при вивченні студентами іноземних мов. Це дасть можливість і змогу оцінити більш глибоко наслідки проблеми та способи її вирішення.

Література і джерела

1. Леонтьев А.А. Психология общения / А.А.Леонтьев.- Тарту: изд-во Тартуского ун-та, 1974. – 218 с.
2. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Е.И.Пассов.- 2-е изд. - М.: Просвещение, 1991. – 223 с.
3. Яковлева Н.В. Деякі особливості виявлення комунікативних бар'єрів у процесі вивчення іноземної мови / Н.В.Яковлева // Психологія: Зб. наук. пр. – Вип. 11. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2000. – С.360-366
4. Яковлева Н.В. Причины возникновения коммуникативных барьеров в процессе изучения иностранных языков / Н.В.Яковлева // Психологія: Зб. наук. пр. – Вип. 14. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2001. – С.305-310
5. Яковлева Н.В. Науково-теоретичні підходи до вивчання проблеми комунікативних бар'єрів / Н.В.Яковлева // Зб.наук.пр. Інституту психології ім.Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка. - К.,2002. –Т.IV, ч. 5-С.290-295

Основным методологическим положением, что легло в основу нашего теоретического исследования, стала "идея обучения неродного языка с самого начала как средства общения", а также идея общения как средства обучения языку (О. Леонтьев) и принцип деятельностного подхода к проблеме общения, разработанный в трудах Б.Ананьева, Л.Выготского, О.Леонтьева, Б.Ломова, А.Лурии, С.Рубинштейна, Б.Паригина, В.Соковнина, М.Кагана и др. Мы осуществим попытку рассмотреть процесс обучения иностранному языку как особым образом организованное общение, в процессе которого высока вероятность появления коммуникативных барьеров.

Ключевые слова: коммуникативный барьер, факторы, самооценка, уровень притязаний, психолого-педагогические условия, психологическое состояние, учебная мотивация, учебная деятельность, теоретический анализ.

The main methodological statement, that formed the basis of our theoretical investigation, has become "the idea of teaching not native language from the very beginning as means of communication", and also the idea of communication as means of teaching language (O.Leontev) and the principle of active approach to the problem of communication worked out in the works by B.Ananev, L.Vigotskiy, O.Leontev, B.Lomov, A.Luiri, S.Rubinschtein, B.Parigin, V.Socovnin, M.Kagan etc. The author has made an attempt to observe the process of teaching of the foreign language as a particulary organized communication, in the process of which there is a high possibility of the appearance of communicative barriers.

Key words: communicative barrier, factors, self-appraisal, degree of demands, psychological-pedagogical conditions, psychological condition, educational motivation, educational activity, theoretical analysis.

УДК 378.147

СТВОРЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Козубовська Ірина Василівна

м.Ужгород

В статті розглядаються питання професійної підготовки студентів-іноземців в Україні. Особлива увага звертається на необхідність створення індивідуальної освітньої траєкторії як передумови ефективного навчання.

Ключові слова: професійна підготовка, іноземні студенти, індивідуальна освітня траєкторія.

Впродовж останніх десятиріч посилюються євроінтеграційні процеси, розширюються міжнародні контакти України, поглиблюється співробітництво в сфері промисловості, культури, освіти. Сьогодні значна частина української молоді після закінчення загальноосвітньої школи прагне продовжити навчання у вищих навчальних закладах США, Великої Британії, Німеччини та інших країнах світу. Водночас, в Україні здобувають освіту понад 50 тисяч іноземців з 137 країн світу. Для того, щоб цей процес відбувався ефективно, безперечно, потрібні наукові дослідження різних його аспектів.

Слід відзначити, що питання професійної підготовки фахівців різних спеціальностей досить інтенсивно досліджуються вітчизняними ученими (С.Гончаренко, І.Зязюн, В.Кравець, Н.Ничкало, Г.Терещук, В.Чайка та ін. Проте специфіка професійної підготовки іноземних студентів розкрита поки що недостатньо, незважаючи на низку цікавих досліджень з цього питання, здійснених вітчизняними вченими: Ю.Бойчук, Я.Болюбаш, Н.Булгакова, Х.Бахтіярова, Т.Шмоніна та ін.

Ми солідарні з вченими Ю.Бойчук, Т.Шмоніною, що в організації навчально-виховного процесу з іноземними студентами обов'язково повинна вибудовуватись індивідуальна траєкторія навчання, яка передбачає максимальну індивідуалізацію навчально-виховного процесу [1].

Індивідуальна освітня траєкторія враховує індивідуально-психологічні, вікові, національні особливості в організації навчання і виховання іноземних студентів.

В даній статті стисло охарактеризуємо можливості врахування індивідуально-психологічних властивостей студентів в організації навчально-виховного процесу.

Однією з важливих індивідуально-психологічних особливостей особистості є темперамент, який відображає динаміку поведінки, швидкість реакції. Безперечно, темперамент не є визначальним фактором формування особистості, проте особливості темпераменту впливають певним чином на успіхи у навчанні, професійні досягнення, взаємовідносини, спосіб